

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาของสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองไปตลอดชีวิต ช่วยให้ดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทัน ไม่ตกอยู่ในฐานะผู้เสียเปรียบโดยส่งเสริมและเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กุลธร เลิศสุริยะกุล. 2547 : 5) นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพของตนจะต้องนำหน้าการพัฒนาประเทศในมิติอื่นในประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี ญี่ปุ่น เกาหลี ฮังการี สิงคโปร์ ได้ทุ่มเทการลงทุนในการพัฒนาคนในชาติ ก่อนหน้าที่ประเทศจะเริ่มเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วแล้วทั้งสิ้น ดังนั้น จึงควรที่หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และทุกส่วนของสังคมจะต้องผนึกกำลังร่วมกันที่จะเร่งรัดจัดการศึกษา ให้ประชาชนในชาติได้รับการศึกษาสูงขึ้นเพื่อให้การศึกษาเป็นตัวนำการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ โดยการร่วมมือกันปฏิรูปการศึกษา (วิจิตร ศรีสอาน. 2545 : 4)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ค : 1 - 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาทุกระดับทั้งระดับสถานศึกษา วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย และกำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ส่วนด้านการบริหารจัดการ มุ่งดำเนินการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีการสนับสนุน นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินเพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้สะดวกและต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังกำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษาทุกแห่งทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนางานวิชาการที่สอดคล้อง

และเหมาะสมกับบริบทของตน ซึ่งการบริหารวิชาการถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ก : 28) อีกทั้งครูผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานหลัก ด้านการบริหารวิชาการซึ่งประกอบด้วย 1) การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา และ 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 ก : 32)

ปัจจุบันองค์กรทางการศึกษาอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์กรอย่างมาก ดังนั้นการปรับตัวขององค์กรจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับองค์กรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การปรับตัวขององค์กร เกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์ของสมาชิกในองค์กร โดยการเรียนรู้จะช่วยให้องค์กรมีศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล จึงจะเกิดการพัฒนารวดเร็วและยั่งยืน องค์กรต่าง ๆ ในยุคนี้ จึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ก้าวทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หรือวิทยาการสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เพื่อให้้องค์กรเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน จำเป็นต้องดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาองค์กร มุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อพัฒนางาน และขีดความสามารถขององค์กรให้มีคุณภาพ สร้างความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น จำเป็นต้องสร้างและพัฒนาองค์กรให้มีวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยที่สมาชิกในองค์กรทุกคนได้มีส่วนร่วมในการสร้างผลงานไปพร้อม ๆ กันกับการเรียนรู้ จึงจะทำให้้องค์กรสามารถปรับเปลี่ยนไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ค : 2) สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 แต่มีความสนใจศึกษาอย่างจริงจังในช่วงปี ค.ศ. 1990 โดยเซนเก้ (Senge)

ได้เผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นองค์กรซึ่งคนในองค์กรได้ขยายขอบเขตความสามารถอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรที่มีรูปแบบการคิดใหม่ ๆ และมีการแตกแขนงความคิดเหล่านั้นเป็นองค์กรที่มีแรงบันดาลใจร่วมกันของผู้คนในองค์กร และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นและเรียนรู้ด้วยกันไปทั้งองค์กร (สมคิด สร้อยน้ำ. 2547 : 12) ซึ่ง วารินทร์ สิ้นสูงสุด (2548 : 6) ได้กล่าวว่า วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นคุณลักษณะที่บุคลากรขยายความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างแท้จริง มีการถนอมเลี้ยงรูปแบบความคิดที่ขยายใหม่ให้เสริมแรงปรารถนาที่รวมศูนย์และบุคลากรเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนจำเรียง วัชวัฒน์ และเบญจมาศ อ่ำพันธ์ (2544 : 11) ได้กล่าวว่า วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญและจำเป็นต่อการบริหารองค์กรยุคใหม่ ซึ่งจะเป็นยุคที่เน้นการพัฒนาไปที่ทรัพยากรบุคคลกันอย่างสูงสุด และในการที่จะทำให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องอาศัยหลัก 5 ประการ (Five Disciplines) ที่เซนเก้ (Senge. 1990 : 8) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ความรอบรู้แห่งตน (Personal Mastery) แบบแผนความคิดอ่าน (Mental Models) วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) การเรียนรู้ของทีม (Team Learning) และ การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) สถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงถูกคาดหวังจากสังคมไว้สูงที่จะเป็นกลไกในการพัฒนาเยาวชนไปสู่สังคมที่พึงปรารถนา สถานศึกษาจึงควรสร้างวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง ฮอยและมิสเกล (Hoy and Miskel. 1991 : 237 ; อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ. 2546 : 7 - 8) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นองค์กรให้การบริการที่ผูกพันกับเรื่องของการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้ายของสถานศึกษาก็คือ การเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นในบรรดาองค์การประเภทต่าง ๆ สถานศึกษาจึงควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์การประเภทใด ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ว่า องค์การส่วนใหญ่ยังมักเป็นเพียงแค่ดัดแปลง แต่ยังไม่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ขึ้นมาด้วย และสถานศึกษาส่วนใหญ่ในทุกวันนี้ยังมีลักษณะเป็นการรับนำเอามา แล้วดัดแปลงเพื่อการใช้ ซึ่งเป็นจุดที่เรียกว่าเป็นการเรียนรู้เพื่อดัดแปลง แล้วก็หยุดอยู่เพียงแค่นั้น ยังไม่ได้ใช้ความพยายามที่จะฟันฝ่าไปให้ถึงจุดที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตามความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้นี้มีปัจจัยสนับสนุนต่อการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ 10 ประการ (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2544 : 75 - 77) ดังนี้ 1) การสำรวจสภาพแวดล้อม 2) ความแตกต่างด้านการปฏิบัติ 3) การให้ความสำคัญ

ด้านการวัด การประเมินผล 4) การให้ริเริ่มฝึกทดลอง 5) บรรยากาศเปิดเผยโปร่งใส 6) การเรียนรู้
อย่างต่อเนื่อง 7) ความหลากหลายของการปฏิบัติ 8) การมีผู้สนับสนุน 9) การเกี่ยวข้องเห็นชอบด้วย
ของผู้นำ 10) การพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 (2555 : 53) มีนโยบายด้านการบริหาร
วิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาให้มีวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในการบริหาร
วิชาการของสถานศึกษานั้นจะต้องสร้างวินัยในการทำงานของแต่ละบุคคลให้กับบุคลากรทุกฝ่าย
ได้แก่ ความรอบรู้แห่งตน แบบแผนความคิดอ่าน และวิสัยทัศน์ร่วม สู่วินัยในการทำงานประจำ
องค์กร อันได้แก่ การเรียนรู้ของทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อขับเคลื่อนภารกิจของ
สถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย ตามประเด็นยุทธศาสตร์ของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 คือ
การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อันจะส่งผลให้การบริหารวิชาการ
ของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด และส่งเสริมการมีส่วนร่วม
จากทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาสะดวก คล่องตัว เกิดการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้และได้รับความช่วยเหลือเพื่อให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ได้มากที่สุด

จากนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย
จึงต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารวิชาการและวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารวิชาการของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17
2. เพื่อศึกษาวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็น
ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารวิชาการกับวินัยในการเป็นองค์กร
แห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 17

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการ
จัดการศึกษานำไปใช้วางแผน ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารวิชาการของสถานศึกษาให้มี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการสร้างและพัฒนาวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ให้กับบุคลากรทุกฝ่ายอันแสดงถึงความร่วมมือในการสร้างวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อดำเนินภารกิจและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมาย และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1,295 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2556 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นแบบไม่เป็นสัดส่วน (Non-proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 303) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 296 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนี้

1. ตัวแปรที่ 1 การบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17
2. ตัวแปรที่ 2 วินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารวิชาการ หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลภายในสถานศึกษาร่วมกันจัดขึ้นเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติของบุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารและการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อันส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งในการดำเนินงานบริหารวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ขอบข่ายภารกิจงาน จำนวน 17 ด้าน ได้แก่

1. การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่น สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น การเรียนรู้จากภูมิปัญญาที่มี

อยู่ในท้องถิ่น ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้ที่ตอบสนองกับวิถีชีวิตของตนเอง ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามสภาพจริงของตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้การพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการรวบรวม และจัดระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ การทำแผนงานวิชาการ การวางแผนงานวิชาการ ในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้านวิชาการ

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ พัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง การวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสภาพแวดล้อม จัดทำโครงสร้างหลักสูตร และสาระต่าง ๆ การนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตร ติดตามประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ความสนใจความถนัดของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครองชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลประเมินผล ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลประเมินผลแต่ละรายวิชา แล้วดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง การส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ และประสานความร่วมมือในการศึกษา ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัย หรือการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถานศึกษาอื่น

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การสำรวจแหล่งเรียนรู้ จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกสถานศึกษา

เพื่อพัฒนาการเรียนรู้โดยจัดให้มีแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ให้พอเพียงเพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนิเทศ กำกับติดตาม ประเมิน และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

9. การนิเทศการศึกษา หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมให้คำแนะนำ ปรับปรุง พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ในด้านกระบวนการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ โดยสร้างความตระหนักให้แก่ครู และผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายใน เพื่อปรับปรุง และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

10. การแนะแนว หมายถึง จัดระบบงานและ โครงสร้างแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจน สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของการแนะแนว และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยา และการแนะแนว คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทำหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา การดูแล กำกับ นิเทศ ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวส่งเสริมความร่วมมือ และความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชน ประสานงานด้านการแนะแนวระหว่าง เชื่อมโยงระบบแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

11. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา หมายถึง กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ การศึกษา รวมถึงการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาและการจัดทำรายงานคุณภาพ การศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี

12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึง การสนับสนุนงานวิชาการ แก่ชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางวิชาการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนแสวงหาความรู้ตามความต้องการและพัฒนา ชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น หมายถึง การช่วยเหลือในการพัฒนางานวิชาการระหว่างสถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ตลอดจน ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้บริการ ด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิชาการ จัดกิจกรรมร่วมกับ ชุมชน เพื่อส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการให้ตรงตามจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน

14. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ในจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ผู้เรียน โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ชุมชน ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสม และส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพ

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา โดยส่งเสริม และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติ นำไปสู่การปฏิบัติ ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบ และแนวปฏิบัติ

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ เกี่ยวกับหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอน การแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกหนังสือเรียน และเอกสารอื่น ๆ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพของหนังสือเรียน

17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การส่งเสริมและพัฒนา เครื่องมือที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ และเกิดการเรียนรู้ในบทเรียนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศและเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา รวมทั้งการศึกษา ค้นคว้าวิจัย พัฒนาสื่อการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน

วิสัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่บุคลากรของสถานศึกษา มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยการ สร้างผลงานตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ด้วยรูปแบบและวิธีการคิดใหม่ ๆ จากแรงบันดาลใจ และเผยแพร่ ให้ทุกคนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย

1. ด้านความรอบรู้แห่งตน หมายถึง ความสามารถเฉพาะบุคคลที่มีส่วนช่วยในการ พัฒนาองค์กรให้เกิดความสำเร็จด้วยจิตสำนึก ปฏิภาณ ไหวพริบ มีวิสัยทัศน์ สามารถเรียนรู้ ด้วยข้อมูลในการหาข้อเท็จจริงและเหตุผลในการพัฒนาทักษะให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านแบบแผนความคิดอ่าน หมายถึง ประสบการณ์มุมมองของสมมติฐานทางปัญญา ของบุคคล มีผลต่อพฤติกรรม เจตคติใน โลกความเป็นจริงที่มีอิทธิพลต่อวิธีที่เราทำความเข้าใจ โลก และวิธีที่เราทำงาน เพื่อผลในอนาคต โดยมีทักษะการคิด การวางแผน ทักษะการสืบค้น มาพัฒนางาน ให้บรรลุความสำเร็จ

3. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม หมายถึง ภาพในอนาคตที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นในองค์กร เป็นสิ่งจำเป็นต่อผู้นำทุกคน ซึ่งจะช่วยเป็นพลังขับเคลื่อนภารกิจทุกอย่างขององค์กรให้มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นพันธะผูกพันของทุกคนในองค์กรที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง

4. ด้านการเรียนรู้ของทีม หมายถึง กระบวนการพัฒนาขีดความสามารถของทีม มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการอภิปรายของผู้คนในองค์กรเพื่อให้สมาชิกในทีมได้เรียนรู้ มองเห็นภาพ และปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

5. ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึง ความเข้าใจภาพรวมทั้งหมดและการเชื่อมโยงกันของส่วนต่าง ๆ ทุกคนจะต้องมีความเข้าใจในองค์กรรวมและส่วนย่อย ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ อันแสดงถึงความคิดอันแยบยลที่ได้ผ่านการวางแผนเพื่อตั้งรับกับทุกสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการดำเนินการทุกกรณี

ประสบการณ์ หมายถึง ระยะเวลาในด้านการปฏิบัติงานของครูผู้สอนที่รับผิดชอบงานในสถานศึกษานั้น ๆ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เป็นเกณฑ์จำแนกจำแนกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ประสบการณ์มาก หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนเท่ากับหรือมากกว่าค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ซึ่งได้จากการหาค่าเฉลี่ยของประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง

2. ประสบการณ์น้อย หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ซึ่งได้จากการหาค่าเฉลี่ยของประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดขนาดของสถานศึกษาตามจำนวนนักเรียน ซึ่งแบ่งตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็น 3 ขนาด คือ

1. ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน จำนวน 1 - 500 คน
2. ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน จำนวน 501- 1,500 คน
3. ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียน ตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป

ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 หมายถึง หน่วยงานที่บริหารจัดการควบคุมดูแลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรีและตราด จำนวน 39 โรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารวิชาการกับวินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจ ของกระทรวงศึกษาธิการ (2551 ก : 33) และวินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของเซนเก้ (Senge. 1990 : 45) ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรที่ 1

การบริหารวิชาการของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ใน 17 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. ด้านการนิเทศการศึกษา
10. ด้านการแนะแนว
11. ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น
14. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. ด้านการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ตัวแปรที่ 2

วินัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. ความรอบรู้แห่งตน
2. แบบแผนความคิดอ่าน
3. วิสัยทัศน์ร่วม
4. การเรียนรู้ของทีม
5. การคิดอย่างเป็นระบบ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

การบริหารวิชาการมีความสัมพันธ์กับวินัยในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี